

«НОВІТНІЙ КОБЗАР НОВОЇ УКРАЇНИ»

Igor КОЛЯДА, професор кафедри методики навчання суспільних дисциплін і гендерної освіти

НПУ імені М. П. Драгоманова, доктор історичних наук;

Богдан БАЦВІН, студент факультету історичної освіти НПУ імені М. П. Драгоманова

Дитинство Любомира Гузара

*До роковин відходу у Вічність Патріарха –
Предстоятеля УГКЦ*

Нарис перший

*«...в нашій родині вже така
склалася традиція...»*

«В українському суспільстві існує таке поняття, як «моральний авторитет». Цей почесний титул надають особам, які мають певний вік, високу освіту, широке знання, багато досвіду, практичну мудрість, приклад життя. Особлива прикмета таких людей – їх слово приймають, бо вважають дуже правдивим і справедливим. Може, власне це змушує інших прислуховуватися того, що вони кажуть. Поняття «морально-го авторитету» дуже оправдане, бо суспільство потребує осіб, слово яких можна і треба майже беззастережно приймати. Такий почесний титул може для декого стати великою спокусою: його прагне здобути не одна особа. Це вже така людська слабкість та бажання слави. Дехто навіть готовий купити його за велику ціну. Даремно, бо людина стає моральним авторитетом не з власної ініціативи – ніхто не може приписати собі такий титул, – але на підставі думки інших людей... Суспільство мусить мати абсолютно правдомовні особистості... Усі чоловіки та жінки, старші й молодші, більше чи менше вчені незалежно від професії, фаху чи заняття повинні так говорити і діяти, щоби слухач чи читач не мав сумніву щодо їх праведності в щоденному житті.

Отже, кожна людина може і повинна бути моральним авторитетом.

... моральними авторитетами повинні бути найперше батьки, згодом – вчителі, професори, духовні особи. Відсутність доказаного морально-го авторитету у вихованців стає трагедією для тих, хто виховує. Моральний авторитет для виховування молоді абсолютно необхідний. Моральними авторитетами для суспільного життя повинні бути всі, хто є носієм влади законодавчої, виконавчої та судової. Очевидно, такими повинні бути також ті, хто заангажований у ЗМІ, чиновники та підприємці – усі, від кого залежить якість суспільного життя. Чи не є ми свідками браку довіри в нашому суспільстві? А про причину такої фатальної ситуації можемо тепер легко догадатися.

Уявіть світ, державу, суспільство, де всі говорять та чинять правду або щонайменше про це стараються.

Як вже сказано, коли сьогодні ми терпимо різні лиха, то чи це не тому, що люди легковажають правдою і справедливістю, а ті, які їх слухають, які мають право почути правду, мусять сумніватися?

То який наш висновок?

Якщо хочемо створити середовище, в якому панує довіра, в якому кожен чує правду, незалежно з чийх уст вона виходить, постановімо собі не торгувати правдою, не говорити що кому хочеться чути або що кому вигідно казати та ставаймо моральними авторитетами, незалежно від усіх інших наших прикмет» (Блаженніший Любомир Гузар. Моральні авторитети).

Любомир Гузар народився 26 лютого 1933 року у Львові – місті з багатогранною історичною спадщиною: єврейською, вірменською, німецько-австрійською, грецькою, молдавською, циганською, а найбільше українською і польською [1, 7]. «Наш Любомир прийшов у цей видимий світ тут, у своєму рідному Львові, на Личакові. Був охрещений у церкві Петра і Павла, про що так із гордістю завжди згадував», – зазначає Блаженніший Святослав [2, 22]. Обидві сімейні лінії – і материнська, і батьківська – були пов'язані зі священством, але батьки Любомира, Ярослав і Ростислава, були людьми світськими [3, 8]. «Я походжу зі священничої родини. У нашій родині було багато священників: мій дідуньо священник, батько моєї мами священник, мій прадід священник, мій дід по батькові був сином священника, тобто прадід священник – отець Дмитро. Кажучи по-світськи, в нашій родині вже така склалася традиція», – зазначатиме Блаженніший Любомир [4].

Генеза прізвища Гузар, стверджує тернопільський краєзнавець Володимир Чистух, походить від угорського магната, який прибув до Бучача та оселився в пресілку Гузарівка і взяв собі прізвище Гузар. Прадідом Блаженнішого Любомира був Дмитро Гузар, який народився 26 жовтня 1823 р. У 1849 р. він висвятився на священника і до 1851 р. служив парафії міста Городка біля Львова. У 1850–1851 рр. відправляв служби у церкві Успіння Пресвятої Богородиці у Львові. Згодом переїжджає до с. Завалів (Підгаєцький район, Тернопільська обл.). На той час в отця

Дмитра було два сини: Володимир та Євген, у Завалові народився третій син Лев (дід Любомира Гузара) і донька Ольга. Отець Дмитро Гузар служив у Завалівській парафії понад півстоліття. Деякий час йому допомагав син Євген, який теж став священником. Завдяки родині священника Гузара, як слушно відмічає Н. Пастернак, зросла національна свідомість у завалівських селян [5, 10]. Наприкінці квітня 1883 р. в с. Завалів приїжджав Іван Франко у гості до батька свого приятеля Василя Лукича Левицького. На Великдень 1883 р. Іван Франко погостював у швагра свого приятеля – о. Дмитра Гузара. Під час Великоднього богослужіння поета особливо зацікавив старовинний іконостас у Завалівській церкві. Він звернув увагу на два образи – на випуклих дощечках. Того ж року поет опублікував мистецтвознавчий нарис «Два образи у церкві Завалівській», у якому розповів про риси українського Ренесансу в манері письма обдарованих художників-іконописців Галичини XVIII ст. [6, 18–21]. У листопаді 1905 р. вдячні парафіяни подарували отцю Дмитру Гузару золоту чашу для причастя – на знак його 50-літнього служіння в парафії. Ця чаша зберігається в церкві донині. Помер отець Дмитро 2 березня 1908 року [5, 10].

Дідусь по батьківській лінії Блаженнішого Любомира Лев Гузар народився 1858 р. у селі Завалові на Тернопільщині. Закінчив бережанську гімназію, а згодом юридичний факультет Львівського університету. Працював нотаріусом у с. Яблунові, Печеніжин та Станіславі на Прикарпатті, а потім упродовж багатьох років – на тій же посаді у м. Галич (з 1908 р.). Нотаріус Гузар входив до складу Галицького магістрату в 1912 р. Був активним у суспільно-громадській діяльності, тісно співпрацюючи із місцевою «Просвітою».

Лев Гузар неодноразово спілкувався з Іваном Франком, бував у його товаристві в Болахові, де відбував стажування – про це свідчить Володимир Частух у своїй книжці. Лев Гузар мав гарний будинок у Галичі, крім того, його дружині належала «пишна крамниця у Львові, що поєднувала функції житла і торгового підприємства». Родина була багатою, володіла великою земельною ділянкою біля будинку в Галичі, а також полем близько 10 гектарів у селі Шевченкове біля Галича. У 1910 р. нотар Лев Гузар з дружиною у складі групи краян-галичан відвідав Італію. Подорожувальники побували у Неаполі, Венеції та Римі. В італійській столиці мали аудієнцію в Римського Папи Пія X. Коли почалася Перша світова війна, Лев Гузар із родиною покинули Галич (перебували у Відні). У 1915 р. Галич окупували війська царської Росії. Зупиняючись на постій у будинках городян, російські вояки грабували місцеве населення. Не став винятком і будинок Гузарів. Господарі, коли повернулися додому, то

побачили тільки обшарпані стіни свого колись багатого та гарного помешкання. Коли до Галича надійшла звістка про Листопадовий зрив у Львові (1918), то в місті зорганізувався тимчасовий комітет у складі нотаря Лева Гузара й інших осіб. Комітет перебрав собі владу в Галичі. Під час установаження в місті влади ЗУНР йому була запропонована посада комісара Галицької округи, що свідчить про його великий авторитет у місті. Але це було недовго. Згодом прийшли поляки – і Лева Гузара заарештували. Це підірвало його здоров'я [5, 10].

Після закінчення війни, яка забрала його молодшого сина Олександра-Дмитра (1899–1918), він прожив усього кілька років. Кінцевий період життя доживав самотнім, бо дружина перебувала у Львові. Коли 28 липня 1923 року він помер, газета «Діло» відгукнулася на цю сумну подію великим некрологом, розміщеним на першій сторінці. Там знаходимо слова про те, що Л. Гузар був «для наших людей не так урядником, як щирим порадиником». А вже згодом у тій же газеті з'явилася стаття подяки. З неї отримуємо уявлення про те, якою важливою для цього містечка була постать нотаря Лева Гузара і якою пошаною він користувався. Оскільки цей документ публікується вперше, подаємо його без скорочень і з незначним редагуванням: «Подяка. Подобалося Всевишньому навістити нас важким ударом і покликати до себе нашого найдорожчого мужа і батька бл. п. Льва Гузара, нотаря в Галичі. У тім великій горю одинокою потіхою були для нас вияви глибокого співчуття, яких ми дізнали від многих наших знайомих. Також величавий похорон покійного був знаком правдивої пошани для нього. Тому, не будучи в силі кождому з осібна подякувати, складаємо на цьому місці прилюдну щирю подяку всім, що взяли участь в похороні і поспішили з усними та письмєнними заявами жалю. В першій мірі сердечно дякуємо Впр. о. Катихетови Лободичеви з Галича за щире заняття урядженням похорону та за Його до глибини душі проникаюче нагробне слово, виголошене в церкві. Всесвіт. о. Мітратови Гордієвському зі Станіслава за провід в похороні, а дальше Впр. Отцям за ласкаву участь, о. Деканови Дудровичови з Яблонова, о. Винницькому совітників і парохови з Галича, о. Мотюкови з Маріямполя, о. Ставничому з Комарова, о. Дудинському з Межигорець, о. Барановському з Темеровець, о. Гошовському з Крилоса, о. Дольницькому з Тустаня, о. Стекови з Єзуполя, о. Абрагамовичеви Ч. Студитів з Унева. Рівночасно складаємо щирю подяку Впр. о. деканови лат. обр. Ангєрови, парохови Галича, як також о. Гвардіянови зі Св. Станіслава, що причинились до звеличання похоронного обряду. Крім того, почувємося до обов'язку подякувати за слова потіхи і за по-

міч в тій тяжкій хвилі Вп. Панству Макарушкам, пані Муликовій-Яворській, Мельниковичам, Хмилевським, Терпилякам, Лисакам, Стебновському і Клапоушакови. Окремо дякуємо Вп. Панови меценатови Олесницькому зі Станиславова і Вп. Панови Трачеви зі Суботова за зворушаючі нагробні слова на цвинтарі. В кінці складаємо щиру поярку за звеличання похоронів Церковним Братством Галича і Залукви та Громадянам Галича, Залукви, Станиславова та околиць за участь і труди в звеличання сумного похоронного обряду, зокрема дівчатам з Залукви за спів в часі похорону. Галич, в серпні 1923 року. Жена Вільгельміна, син Ярослав» («Діло» № 102 від 09.08.1923 р.). Могила Л. Гузара збереглася на старому галицькому цвинтарі [7].

Батьком Блаженнішого Любомира був Ярослав Гузар. Син Лева та Вільгельміни Гузарів, народився 1897 р. у Станіславові, закінчив Станіславську гімназію. Під час навчання у Станіславській гімназії брав участь у гімназійному хорі й оркестрі, яким часто сам і диригував. У 1915 р. його взяли у ряди УСС, потім перевели до гарматного полку під команду сотника Воевідки. Згодом закінчив старшинську школу у Братиславі. Про Ярослава Гузара збереглися спогади тих, хто з ним воював: «В часі військової служби був уважливий і товариський до підчинених йому гармантів, вирозумілий та повний до них любови. Стрілецтво за це його шанувало, поважало й любило. Кожний стрілець відчував, що Ярослав був не тільки взірцевим бойовим старшиною, а був також повновартним громадянином-соборником. В Україні втратив він в боях свого брата Олександра. Чи під час запеклих боїв, чи в чотирікутнику смерті був він бадьорий, життєрадісний, а це все уділялося його окруженню. Навіть у фронтовій полосі він потрафив зорганізувати хор та театральний гурток, улаштував концерти, в яких сам акомпанював і співав» [5, 10]. Після розвалу Австрії у 1918 р. Ярослав зголосився до Української галицької армії і брав участь у Чортківській офензиві – наступальній операції УГА в період польсько-української війни 1918–1919 рр. У другій половині 1919 р. бере участь у частих боях на Великій Україні у складі УГА. Під час Листопадового зриву у Львові (1918 р.) Ярослав Гузар – хорунжий УСС, разом зі своїм батьком Левом Гузаром та десятником УСС Василем Мироном, гімназистом Богданом Макарушкою, селянами Василем і Романом Дирдами організували тимчасовий комітет, який перебрав у свої руки владу в Галичі [7].

У серпні 1920 р. Ярослав Гузар виїхав до Відня «на студії заграничної торгівлі». Активно долучався до студентського життя «Віденської січі», виїжджав з хором до Лінца. Закінчив студії з дипломом інженера. Повернувшись до Галича, ки-

нувся у вир кооперативної діяльності. У 1925 р. він керував кооперативом «Народний дім». На загальних зборах «Просвіти», які відбулися 14 листопада 1926 р., Ярослава Гузара було обрано головою місцевого відділу. Паралельно він очолював також осередок «Рідної Школи». Проте одруження і переїзд до Львова не дали можливості молодому керманичеві просвітніх товариств розгорнути активну роботу [7]. У 1926 р. Ярослав Гузар одружився з Ростиславою Деменчук, батько якої був парохом у селі Кальному Зборівського району на Тернопільщині. У подружжя народилося двоє дітей: донька Марта у 1927 р. та син Любомир у 1933 р. На той час Ярослав Гузар уже працював у Львові, його запросили до Українського земельного банку, на посаду книговода. Крім своєї основної роботи, займався активно громадськими справами [5, 10–11].

Людина народжується як індивід, із притаманними їй природними задатками, і саме їх вона успадковує у свого роду, який був наповнений любов'ю та вірою в Бога. «Ім'я Любомир складається з двох слів, де на першому місці є любов. Ми можемо сказати, що своїм життям і своєю місією Любомир наче переспівував ту славу фразу св. Августина про розуміння та віру – він любив для того, щоб розуміти, і розумів для того, щоб любити. Тому до нього так усі горнулися, бо ніхто ніколи не бачив його злосним, ніхто ніколи не відчував якоїсь його постави, яка би відкидала, навпаки. Навіть тоді, коли він картав – він любив, бо хотів добра для цієї людини. І тут справджується ще одна фраза св. Августина: якщо ти хочеш когось виправити, якщо ти хочеш комусь дорікнути – спочатку його полюби. І Любомир полюбив, полюбив усіх нас, тому ніхто ніколи не боявся до нього приходити і відкривати йому найпотаємніші закутки свого серця, бо завжди бачив у його очах люблячого батька, який тебе через свою любов зрозуміє... Він увійде назавжди в історію усіх нас, його духовних дітей як батько, який для нас є джерелом миру. Він носив у собі мир, який є плодом Святого Духа» [2, 22].

Ім'я Любомир слов'янського походження, утворене від поєднання двох частин «люб» («улюблений», «любий») і «світ». Ім'я Любомир означає «любий світу» («любимо світом»). Наголос в імені може бути як на першій, так і на останній складі. У Чехії Любомира також зватимуть Любор, а в Польщі – Любомеж. Синоніми імені Любомир – Любор, Любо. У дитинстві особливого клопоту у батьків із ним немає. Любомир швидко розвивається і випереджає своїх однолітків. Особливо це стосується читання: подорослішавши, Любомир збереже свою любов до книжок, що дасть йому змогу постійно підвищувати свій інтелектуальний рівень. Варто сказати про те, що чоловік з ім'ям Любомир – відмінний учень. Він не

стільки вчиться в школі, скільки спостерігає за повсякденним життям. У новій і цікавій справі прагне розібратися самостійно та отримати повне уявлення про те, що йому не зрозуміло. Любомир цілком може стати фахівцем досить широкого профілю, адже від природи здебільшого випадків має різнобічні здібності. Чоловік з ім'ям Любомир, навіть ставши дорослим, ніколи не забуває про матір та батька, продовжуючи піклуватися про них і забезпечувати їм потрібну фінансову підтримку, якщо це необхідно. Якщо чоловік на ім'я Любомир відзначає день народження взимку, то, швидше за все, йому притаманні такі якості, як терплячість, працьовитість, сором'язливість. Однак «зимового» Любомира виділяє те, що він завжди готовий прийти на допомогу у випадках, якщо близькі люди потрапили в біду або зіткнулися з несправедливістю. У нумерології значення імені Любомир визначається числом 6, яке вказує на те, що у його володаря обов'язково в житті буде присутній успіх. Однак для цього потрібно здійснювати діяльність, яка передбачає завоювання авторитету в оточуючих. Любомир, дійсно, здатний збирати людей і вести їх за собою. З нього може вийти непоганий державний муж. Йому властиво деяке бажання підпорядкувати всі свої волі і своїм принципам. Правда, робити він це буде цілком тактовно, не зачіпаючи чужого самолюбства. Він завжди залишається тактовним і терплячим. Любомиру дана здатність дипломатичного спілкування. Часто Любомир вважає за краще вести спосіб життя холостяка. Багато Любомирів в результаті стають священиками або ченцями [8].

Блаженніший Любомир народився в той час, коли в Західній Україні було національне гноблення та яскраво виражалася політика асиміляції українців, а пізніше і бомбардування Львова німцями та прихід радянської влади, яка репресувала завзятих українців, серед яких і була родина Гузарів...

Батьки Любомира – Ярослав та Ростислава – були дуже набожними, любов до Бога маленькому Любомиру прищепили саме вони. «Моя сім'я була дуже побожна. Ми молилися, а в святкові дні та в неділю відвідували храм і святкували. Крім того, що тато й мама мої були дуже побожними, так й ще дві мої бабусі були такими же. Мій вуйко, брат матері, в недільні дні, коли я був малий, брав мене «на прохід»: ми ходили по храмах міста. Цей релігійний елемент був різний в родині», – згадував згодом Блаженніший Любомир [9].

Вибір кар'єри священика малим Любомиром був не випадковим. За його спогадами, «сім'я Гузарів мала безпосередній стосунок до церкви. Регулярне відвідування служб Божих було звичною практикою для тодішніх львів'ян, а не свідчен-

ням якоїсь надмірної побожності. Батьки часто ходили «на дванадцяту» – останню недільну літургію, яка правилася о 12:00. На неї зазвичай збиралася сама інтелігенція... багато чоловіків проводили час у розмовах під церковними стінами, а не всередині них» [3, 8]. Цьому дитячому враженню, як справедливо зазначає К. Щоткіна, майбутній кардинал напевно, зобов'язаний першими припущеннями про те, що «церква» і «спілкування» – нероздільні поняття [3, 8].

Отже, батьки дали Любомирові та Марті глибоке релігійне виховання та освіту. Вони належали до щасливих дітей, бо разом з батьками приходили до Катедри св. Юра у Львові та слухали вдумливі проповіді великого Митрополита Андрія Шептицького, святі слова якого вкоренилися у їх серцях і стали духовною поживою на все життя. Як слушно відмічає старший науковий співробітник Національного заповідника «Давній Галич» Віра Гембарська, що якщо до цього додати ще особливо теплу родинну атмосферу, де завжди панувала любов до Бога, українського народу й України, то це й були ті життєві чинники, які сформували душі дітей. З рідної домівки брат і сестра винесли почуття обов'язку, терпливості, витриманості й любові [10].

Освіту Любомир почав здобувати у Львові: тут він закінчив Народну школу ім. Т. Шевченка та перший клас гімназії [11, 8].

Львів того часу був містом неоднорідним, із насиченим внутрішнім життям. Перша світова й громадянська війни закінчилися не так давно. Вулицями міста ходили люди, які були учасниками обох змагань, вони стали свідками розвалу імперії, пережили – деякі вельми важко – крах надії на українську державність, жорстку польську реакцію. Якщо не разом, то принаймні поруч співіснували люди, які перебували по різні боки барикад: поляки й українці, переможці й переможені, ті, що змирилися, і ті, що зламалися, готові до примирення і вічні борці [3, 8].

Серед дитячих спогадів Л. Гузара, як зазначає К. Щоткіна, багато болючих моментів, пов'язаних із періодом «перших советів» [3, 10]. Як згадував Л. Гузар, «ще з «першими советами» з'явилася звичка прислухатися до нічних кроків на сходах і «тривожна валіза», що завше стояла на поготові» [3, 11].

Безхмарне дитинство перестало таким бути у вересні 1939 р. Тоді німці почали бомбити Львів. Мати швидко звеліла дітям спускатися до підвалу. Як пригадував потім Гузар, «я – дитина війни. Я бачив як багаті люди в одну мить втрачали все» [11, 8]. Далі були нічні дослухання до звуків проїжджаючих вантажівок і ранкові розмови батьків про те, кого цієї ночі розстріляли. НКВС змінило Гестапо. Далі знову повертались радянські спецслужби [Там само].

«З-поміж інших болючих спогадів – пам'ять про той день, коли до міста ввійшли німці. Тоді батьки позачиняли дітей самих удома і пішли до в'язниці, щоб упізнати трупи, залишені «комісарами», що відступили зі Львова, – підкреслює К. Щоткіна. – Про нові жахи, що прийшли на зміну. Про стіну, повз яку ходили гімназисти щоранку, а під нею ще довго лежали трупи розстріляних нацистами заручників – «для залякування». Про загибель єврейської сім'ї, з якою дружила родина Гузарів, і обшук, учинений нацистами в будинку за підозрою в переховуванні євреїв. Про болісний моральний вибір, через який доводилося проходити всім, кого затягнуло в ті страшні події. Може, саме тому про свою втечу патріарх говорив, як про «щасливу» [3, 11].

Ішов 1943 рік. Сім'я раділа, коли Любомир, ще у шкільні часи, сказав, що хоче стати священиком [11, 8]. «...Віруючі завжди бачать такі покликання в дещо іншому світлі. Господь Бог через наших батьків дає нам дар життя, а також і певні таланти. Кожна людина має певні таланти, але, крім того, кожен дістає від Господа Бога покликання, немовби запрошення до якоїсь особливої діяльності. І ми переконані, що таке бажання стати священиком чи монахом (монахинєю) – це Божий дар. Я хотів бути священиком так менше-більше, починаючи з 10-го року життя» [4], – згадуватиме згодом Блаженніший Любомир.

Коли Любомир закінчив початкову школу, як зазначає Катерина Щоткіна, він спробував наблизитися до здійснення мрії про священство. Бабуся відвела його до монастиря редемптористів, при якому був «не те щоби новіціят, але щось на кшталт малої семінарії», як казав сам Блаженніший [3, 14]. Настоятель монастиря порадив 10-річному хлопчикові, точніше його бабусі, не поспішати. «Дуже гарно, сину, що ти хочеш бути священиком-редемптористом, але знаєш, такий час тепер (то був 1943 рік), що може краще, як би ти пішов до звичайної нормальної гімназії, а коли завершиш навчання, побачимо, яка буде ситуація, то тоді зголосишся», – сказав ігумен. Ну, і з тим ми повернулися додому. Л. Гузара «не прийняли» [Там само].

Друга світова війна різко змінила життя цієї родини. Гузари були змушені емігрувати на Захід. Більшу частину життя сім'я Гузарів провела в таборах для переміщених осіб неподалік від Зальцбурга. Тут було багато скитальників із різних частин України. І це, як слушно відмітила К. Щоткіна, стало першою можливістю для майбутнього патріарха переконатися в тому, який різний наш народ [3, 20]. У 1944 р. сім'я була вимушена емігрувати до Австрії – Ярослав Гузар потрапив у списки НКВС на заслання до Сибіру. Похапцем зібравши речі, сім'я виїхала вночі до Зальцбурга. «То була добра нагода побачи-

ти світ», – так коментуватиме згодом Любомир ту нічну втечу. Він взагалі не акцентує на своїх поневіряннях, просто кажуци: «Я жив спокійним життям». Він саме так і сприймав свій шлях – як служіння, в якому модератором є Бог. А тому все, що відбувається, – у Його руках і стається з Його волі [11, 8]. «У 1944 році ми виїхали зі Львова, щоб не потрапити у вир військових дій, – розповідав Любомир Гузар. – Ми вже пережили це один раз, у 1939 році, коли німці йшли на схід, тікати ми не хотіли... Хотіли лише пересидіти за містом, а там як вийде фронт – повернутись до Львова. Але нас захопили німці, і так ми опинились аж у Австрії, у таборі звідки вони розсилали людей на роботу. З табору нам удалось втекти, але ми залишились у Австрії. Мій батько знав мову – вивчив її, ще як був студентом... Там нас і застав кінець війни». Життя в еміграції було, природно, складним. В Австрії родина Гузарів буквально голодувала. Блаженніший розкажує: «Ми жили на селі, зараз, щоб жити у тих околицях, треба платити великі гроші, а тоді нам фермер виділив клопоть землі... Це біля півніжжя Альп було. Ми жили над стріхою, на піддашші. Взимку там було нижче нуля. З вікна вид був – такий прекрасний! А їсти нічого. Трохи-трохи з городу збирали, батько дещо заробляв. Сусіди-австрійці, слава Богу, люди добрі були – якусь їжу давали. Після війни стало, звичайно, легше» [12, 4].

В Австрії сім'я Гузарів мешкала у передмісті Зальцбурга, у таборі № 2, де 11-літній Любомир продовжив своє навчання. «У геть несприятливих умовах... українські біженці... знаходили спосіб виховувати своїх дітей і в таборах. Школу відкрили в табірному бараку. Це була та сама «українська гімназія», яку Гузар, за офіційною біографією, закінчив у Зальцбурзі. Грубо збиті столи й лавки, зошит і олівець – розкіш і рідкість, а от викладачі – як на підбір, бо серед біженців «від совітів» чи колишніх в'язнів німецьких таборів було чимало освічених людей, навіть університетська професура. Але австрійська влада не визнавала цієї «гімназії». Зате – і це виявилось важливішим – її атестат визнали в США» [3, 20]. «Ми з Любомиром Гузаром разом ходили до гімназії тоді, коли наші родини жили в таборах для переміщених осіб в Австрії. Їхня сім'я мешкала в таборі № 2 у передмісті Зальцбурга. Там пізніше відкрили українську гімназію. Я і Любомир були в тій самій класі. Ми, учні, сиділи всі разом, бо то була одна кімната. Професор Олексишин любив нас пересажувати, і раз, власне, так випало, що ми сиділи з Любомиром в одній лавці і то досить довго. А одного разу раптом обидвоє вилетіли за двері. Ректор прийшов і каже: «А що ж ви тут робите в коритарі?» Любомир каже: «Ми вилетіли за двері». Може, до деякої міри була моя вина, бо професор Олексишин пояснив на

мапі, де знайшли кості першої людини. А я шепчу до Любка: «Цікаво, чи то Адама чи Еви?» Я не знаю, що мені прийшло на думку! Професор Олексинин то почув. Ну то, розуміється, вигнав нас за двері. Любомир був дуже приємний. Він до кожного усміхнувся, до кожного заговорив, і я не пригадою собі, щоб він десь з якимись другими хлопцями щось мав – якісь порахунки або щось. Був дуже такий спокійний, і всі його любили», – згадувала Оксана Горецька, гімназійна товаришка Любомира Гузара [2, 42]. Навчаючись у табірній «українській гімназії», Любомир брав активну участь у різних заходах, організованих для дозвілля української молоді, але, як зазначає К. Щоткіна, мав одну відмінність від однолітків: навіть у хиткому статусі «переміщеної особи», він абсолютно точно знав, чого хоче, і не сумнівався ані у своєму виборі, ані у майбутньому. Він хотів бути священиком [3, 21–22].

Повоєнні емігранти з Галичини в Австрії були дуже патріотичними, бо зростали у непростих 1920–30-х рр., бо пережили період розвитку українських державницьких настроїв, відчули на собі велику травму Другої світової війни, і, врешті-решт, скитальщину. І тому зв'язок з рідною землею був дуже органічний [13, 4]. Батько Любомира не був винятком. Як адміністратор мистецької групи «Муза», він влаштував близько 120 концертів у тодішніх зонах: американській, англійській і французькій [10].

І далеко за межами України підліток не полишив свого прагнення стати священиком. Ще в Зальцбурзі Любомир написав листа до малої духовної семінарії у Стенфорді. Її керівник відповів хлопцеві, аби той звернувся до нього по прибуттю до США. «Одначе, коли ми були в Австрії, я довідався адресу однієї семінарії в Америці і написав туди листа. На превеликий мій подив, прийшла мені відповідь від настоятеля цієї семінарії: «Сину, коли прийдеш до Америки – зголосися. Побачимо...» Так і сталося. Приїхав, зголосився і вже за три тижні по приїздові я вступив до семінарії. Спочатку – до малої підготовчої, а відтак – до великої...» [10].

Разом із тим варто зазначити, що життя родини Гузарів в Австрії було далеко не безхмарним. Повоєнна Австрія, як зазначає К. Щоткіна, зовсім не текла молоком і медом, а біженців тут перебувало дуже багато – набагато більше, ніж країна могла асимілювати, і австрійська влада охоче позбувалася мігрантів [3, 21–22]. Л. Гузар згадує про те, яким уважним доводилося бути, щоби випадково не потрапити «не в той потяг»: біженців іноді обманом заманювали в ешелони, що йшли на радянську територію. Не надто поспішали приймати до себе переселенців й інші європейські країни, також розорені війною.

Отже, ще учнем-підлітком у повоєнній Австрії, позбавлений батьківщини і будь-якого майна, як зазначав А. Аржановський, він пізнав усі труднощі та випробування, характерні для долі мільйонів біженців сучасного світу [1, 7].

Невеликі квоти відкривали для людей певних спеціальностей європейські держави, але в родині Гузарів, на жаль, не було представників потрібних професій [3, 22]. А щоб потрапити до США, єдиною вимогою було запрошення від когось, хто живе у США. Зрештою, Ярославу Гузару вдалося роздобути запрошення до США від свого старого знайомого (колишнього однокласника Ярослава), який чесно попереджав, що більше нічим допомогти не зможе, бо зробив близько трьохсот таких запрошень. Але досить було цього. Запрошення стало путівкою за океан, зеленим світлом на останній дистанції втечі. І сім'я вирушила за океан [3, 23].

ЛІТЕРАТУРА

1. Аржановський А. Бесіди з блаженнішим Любомиром Гузаром: До постконфесійного християнства / А. Аржановський / вид. 2. Львів: Видавництво Українського Католицького Університету 2007. – 183 с.
2. Блаженніший Вуйко Любоко. – Львів: Свічадо, 2017. – 208 с.
3. Щоткіна К. Любомир Гузар. Хочу бути людиною / Катерина Щоткіна. Х.: Віват, 2017. – 272 с. : іл. – (Серія «Гордість нації»). – С. 8–23.
4. Любомир Гузар [Електронний ресурс] // «Наша перспектива». Науково-аналітичний журнал – Режим доступу: <http://www.perspektyva.in.ua/lyubomyr-guzar-kozhna-lyudyna-distaye-vidgospoda-boga-poklykannya-nemovby-zaproshehnyayakoyis-osoblyvoyi-diyalnosti/>
5. Надія Пастернак. Блаженніший Любомир Гузар. Коріння // Культура і життя. – № 36. – 8 вересня. – 2017. – С. 10–11.
6. Батіг М. Графіка Антона Манастирського (1878–1969) / М. Батіг // Образотворче мистецтво. – 2007. – № 2. – С. 18–21.
7. Іван Драбчук. Гузарі і Галич // Галицьке слово, № 30 (1976) від 29.09.2017.
8. Любомир – значення імені [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://magla.com.ua/lyubomir-znachennya-imeni-shho-oznachaye-im-ya-lyubomir/>
9. Любомир Гузар в ефірі «Живе радіо» // Інформаційний ресурс Української Греко-Католицької Церкви [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://news.ugcc.ua/audio/blazhenn%D1%96shiy_lyubomir_v_ef%D1%96r%D1%96zhive_rad%D1%96o_voskres%D1%96nnya_76879.html
10. Віра Гембарська. Родина Гузарів – зв'язок покоління // Поступ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://postup.brama.com/usual.php?what=7849>
11. Шеремет П., Титиш Г. Людина з ангелом на плечах // Нація і держава. – № 10 (641). – жовтень, 2016. – С. 8.
12. Лебідь Н. Не майте страху. Творіть добро! // Україна молода. – № 68 (529). – 2–3 червня 2017. – С. 4
13. Борис Гудзяк. «Люди бачили у Блаженнішому відблиск Бога» // Наша віра. – червень-липень, 2017 № 6–7 (351–352). – С. 4.